

Argumenteren over de Westbank

Opdracht voor gamma-didactiek: Carel de Goeij, Hélène de Jong en Mardi Sanders

Geografie, geschiedenis, joodsdienst

Inhoudsopgave:

Inhoudsopgave	pag. 1
Algemene opzet van de lessenreeks	pag. 2
Les 1	pag. 3
Les 2	pag. 5
Les 3	pag. 10
Verantwoording Carel de Goeij	pag. 14
Verantwoording Hélène de Jong	pag. 15
Verantwoording Mardi Sanders	pag. 16
Bijlage A: reader Geografie	pag. 17
Bijlage B: reader Geschiedenis	pag. 27
Bijlage C: reader Godsdienst	pag. 33
Bijlage D: Gamma verantwoording	pag.
Externe bijlagen:	
PowerPoint in PDF-formaat	13 dia's
PowerPoint in pptx-formaat	

D

Algemene opzet

Les 1:

1. Doel en structuur van de lessenserie uiteenzetten (Doel is leren debatteren en argumenteren, debat in de derde les, onderwerp: Westbank, eerste les informatie krijgen, tweede les argumenten voor en tegen zoeken in expertgroepjes, derde les debat)
2. Woordweb maken over Westbank
3. Doceren over Westbank a.d.h.v. Powerpoint
4. Filmfragment over twee terroristen, eindigend bij hek tussen Westbank en Israel.
5. Presentatie van debatstelling: 'Het is terecht dat Israel een hek bouwt op de Westbank.'

Les 2:

1. Leerlingen worden in groepjes van minimaal drie, maximaal vijf leerlingen verdeeld.
Tot en met 15 leerlingen: drie groepen van elk maximaal 5
Van 16 tot en met 30 leerlingen: zes groepen van elk maximaal 5
2. Elke groep wordt expertgroep, óf historisch, óf geografisch óf godsdienstig. Bij 15 leerlingen of minder is er dus één historisch, één geografisch en één godsdienstig groepje, bij 16 leerlingen of meer zijn er van elke discipline dus twee expertgroepjes.
3. Instructie: elke expertgroep gaat op zoek naar argumenten pro en argumenten contra de stelling. Historische expertgroep zoekt historische argumenten, geografische experts zoeken geografische argumenten pro en contra en godsdienstige experts gaan met behulp van de reader op zoek naar godsdienstige pro- en contra argumenten.
4. Groepjes krijgen hun eigen reader en gaan aan de slag, ondersteund door minimaal twee docenten.

Les 3:

1. Instructie debat regels.
2. Indeling debatgroepen.
3. Debatgroepen bestaan minimaal uit drie leerlingen: één historische, één geografische expert en één godsdienstige expert. Bij grotere klassen kunnen ook debatgroepen van zes gevormd worden met elk twee historische, twee godsdienstige en twee geografische experts.
4. Debat. Eén docent leidt, één docent noteert argumenten, één groep jureert.
5. Eindproduct komt op een elektronische leeromgeving (Teletop, it's learning), samen met het woordweb en de presentatie van de eerste les. Leerlingen moeten het eindproduct uitprinten en als huiswerk voorzien van een reflectie op de lessenserie adhv van sturende vragen.

- - - - -
- We maken alle drie een Westbank **reader** van ons vakgebied met in ieder geval vijf bronnen, waaruit leerlingen in de betreffende expertgroepjes pro- en contra-argumenten kunnen putten.

- We schrijven alle drie een korte **persoonlijke verantwoording** waarom we voor deze invulling van de gamma-opdracht hebben gekozen (verwijzen naar de opdracht en de eindtermen)

D

Les 1

Doelen les 1:

- De leerlingen weten wat het doel van de lessenreeks is en hoe de structuur van de lessenreeks is
- De leerlingen schrijven op wat zij al weten van het Israëliisch-Palestijnse conflict op de Westbank
- De leerlingen leren dat de geschiedenis van het grondgebied dat nu de 'Westbank' heet ingewikkeld en controversieel is
- De leerlingen krijgen een film te zien waarin duidelijk de religieuze component naar voren komt, zij kunnen hierdoor kritisch religieuze argumenten bekijken en beredeneren
- De leerlingen weten wat de focus/ de stelling van de lessenreeks is, namelijk 'Het is terecht dat Israël een hek bouwt op de Westbank.'

Programma les 1:

1. Doel en structuur van de lessenserie uiteenzetten (5 minuten)

Doel is leren debatteren en argumenteren vanuit minstens drie invalshoeken: historisch, geografisch en religieus, gericht op het debat in de derde les met als onderwerp: Westbank

Structuur: eerste les beginsituatie verkennen, informatie krijgen, tweede les argumenten voor en tegen zoeken in expertgroepjes met readers vanuit de drie invalshoeken, derde les debat met argumenten vanuit de 3 invalshoeken

2. Woordweb maken over Westbank

Alle leerlingen worden uitgenodigd een woordweb te maken rondom de 'Westbank'; werkwijze: er zijn drie stiften om te schrijven op het bord, de eerste drie leerlingen krijgen een stift en schrijven iets nieuws op het bord of schrijft iets als commentaar bij een ander, vervolgens geven deze leerlingen de stift aan een andere leerling (iedere leerling mag maar één ding opschrijven!). Na een aantal minuten wordt de werkvorm stopgezet en worden de leerlingen die nog niets hebben opgeschreven uitgenodigd alsnog iets op te schrijven. Hierna volgt nog een korte ronde waarbij leerlingen een tweede punt mogen opschrijven. Dit woordweb wordt vastgelegd op een foto of overgenomen in een schrift of een 'mindmap'-computer programma en via een elektronische omgeving aan de leerlingen ter beschikking gesteld.

3. Doceren over Westbank a.d.h.v. PowerPoint

Eén van de docenten gaat met een PowerPoint op de bewogen geschiedenis van het gebied in door middel van kaarten en de tijdsbalk geeft hij weer hoe de geschiedenis in elkaar steekt en hij gebruikt daarvoor de bijgeleverde PowerPoint (zie bijlage ...)

D

Les 1

4. Filmfragment over twee terroristen, eindigend bij hek tussen Westbank en Israël.

Twee film fragmenten worden getoond uit de film 'Paradise Now'. Deze film gaat over twee vrienden die 'uitverkoren' zijn om een zelfmoord-aanslag te plegen in Tel Aviv. Het eerste fragment is van 25'18" tot en met 32'40".

Tijdens het eerste fragment even wat commentaar invoegen vanaf 26'28": Het is de gewoonte om martelaren onsterfelijk en als voorbeeld voor anderen te maken door een video op te nemen... in deze video komen allerlei argumenten naar voren die de daad (aanslag) moeten rechtvaardigen (dit commentaar kan tijdens de film gegeven worden, maar eventueel kan de film even stopgezet worden)

5. Presentatie van debatstelling: 'Het is terecht dat Israël een hek bouwt op de Westbank.'

Voor het tweede fragment vertelt de docent de hoofdstelling: 'Het is terecht dat Israël een hek bouwt op de Westbank', deze stelling wordt ook op het bord geschreven tijdens het fragment. Vervolgens wordt de film weer gestart op 39'00" tot en met 43'38"...

Praktische tips mbt. de leermiddelen:

De volgende zaken moeten ter beschikking zijn:

- Bord met stiften
- Fototoestel of computer om woordweb vast te leggen
- Beamer
- Film: 'Paradise Now' of de juiste fragmenten hiervan
- ELO (elektronische leeromgeving om materiaal op te zetten)

Les 2: Instructieblad leerlingen

Beste VWO5 leerlingen,

Vandaag is een bijzondere dag. Er wacht jullie een belangrijke taak. Jullie hebben een geheime missie van de Verenigde Naties. Wat jullie gaan doen, en hoe je de missie volbrengt, lees je hieronder:

Wat is de missie?

Zometeen, in deze Gamma-les, gaan jullie extra informatie bestuderen die gerelateerd is aan de problemen rond de Westbank. In de envelop vinden jullie informatie die je gaat gebruiken om vervolgens argumenten (vóór & tegen) te formuleren voor het debat (in de volgende les, #3) over de (hoofd)stelling: 'Het is terecht dat Israel een hek bouwt op de Westbank'.

Wat is de bijpassende werkwijze?

In de vorige les hebben jullie als klas allemaal dezelfde achtergrond informatie gekregen, maar vandaag krijgen verschillende groepen uiteenlopende bronnen ter informatie, in de vorm van een "Reader". Er ontwikkelen zich zo experts op 3 verschillende expert-gebieden, te weten: Geschiedenis, Religie, en Geografie.

Vandaag werk je dus in één expert team (en richt je je op geschiedenis, óf religie, óf geografie), maar aanstaande les (tijdens het uiteindelijke debat) worden er juist teams samengesteld uit de 3 verschillende disciplines. Kortom; dan wordt er weer gemixed, zodat iedereen uitgenodigd wordt om zijn eigen (deel)argumenten te verdedigen, en zo, als (gemengd) team het debat te winnen!

In de envelop vinden jullie een reader, met hierin 5 bronnen. Bestudeer deze grondig, in teamverband (je kunt alles samendoen, of er voor kiezen om de bronnen onderling te verdelen). Formuleer in totaal zoveel mogelijk stellingen vóór, en tegen de stelling

(Per team: minimaal 5 stellingen vóór, en 5 stellingen tegen).

Praktische tips & benodigd materiaal:

Zoek gericht naar informatie (uit de Reader) die je helpt aan de argumenten (voor & tegen). Verlies niet te veel tijd met surfen op het web. Aan de gegeven 5 bronnen heb je in principe genoeg. Hou je doel voor ogen: schitteren in het debat, als expert op een bepaald thema!

Tijdens dit lesuur (les #2 in de reeks over de Westbank) heb je een computer tot je beschikking (om de websites uit je reader te bestuderen, en om de verzonden argumenten te noteren) . Schroom daarnaast niet om je aanwezige docent wat te vragen, in het geval je als team ergens tegenaan loopt.

D

Les 2: Instructieblad docenten

Doel van les 2: de leerlingen werken in zogenaamde expert-teams aan het bestuderen van 5 bronnen, en formuleren 5 voor & 5 tegen argumenten, opdat ze voldoende inhoudelijke bagage hebben om tijdens het werkelijke debat over de Westbank (tijdens les #3) als expert te schitteren!

Hieronder de **instructie** voor de les van vandaag (les #2):

Klassikale Instructie: " *Vandaag delen we de klas op in verschillende groepen, zogenaamde expert-groepen. Elke expertgroep gaat op zoek naar argumenten pro en argumenten contra de stelling. Zo gaat de historische expertgroep historische argumenten zoeken, de geografische experts zoeken geografische argumenten voor en tegen en de godsdienstige experts gaan met behulp van de aangereikte bronnen op zoek naar godsdienstige pro- en contra argumenten*".

Praktische tips tbv. in de indeling van de groep:

Leerlingen worden in groepjes van minimaal drie, maximaal vijf leerlingen verdeeld.

Tot en met 15 leerlingen: drie groepen van elk maximaal 5 leerlingen.

Bij 15 leerlingen of minder is er dus één historisch, één geografisch en één godsdienstig groepje.

Van 16 tot en met 30 leerlingen: zes groepen van elk maximaal 5. Bij 16 leerlingen of meer zijn er van elke discipline dus twee expertgroepjes.

Kortom: Vandaag wordt elke groep expertgroep, óf historisch, óf geografisch óf godsdienstig.

In de volgende les, worden de klas als geheel gemixed, zodat er gemengde groepen ontstaan, met experts uit de 3 Gamma-disciplines. Hierdoor heeft elke leerling een individuele verantwoordelijkheid, en maakt elke groep een evenredige kans om het debat op de inhoud te "winnen".

D

Les 2: Instructieblad docenten

Praktische tips mbt. de leermiddelen:

Elke groep krijgt een envelop, hierin:

Instructie brief

Reader (met hierin respectievelijk 5 historische, geografische óf godsdienstige bronnen).
Deze bevat teksten, en verwijzingen naar relevante websites.

Historische Reader heeft oa. focus op "pesterijen" (Check-points etc.)

Geografische Reader bevat info over het thema "Grond" (waar loopt het hek, waar wordt grond afgepakt, gevolgen hek voor toegang tot water etc.)

Religieuze Reader focust oa. op Terrorisme.

Praktische tips mbt. de begeleiding van de leerlingen tijdens de les:

De aangeleverde bronnen hebben voldoende info in zich om (per team) te komen tot 5 argumenten voór, en 5 argumenten tegen de stelling. Let op dat de leerlingen zich niet verliezen in het eindeloos zoeken naar nog meer bronnen, en zo onvoldoende tijd hebben om argumenten te formuleren.

Loop rond om leerlingen te helpen met vragen.

Geef aan wanneer de leerlingen nog 15 minuten hebben, en spoor ze aan om dan hun argumenten binnen het team te bespreken, en te noteren.

Les 2: Werkblad leerlingen

Expertgroep*:

- Historische expertgroep
- Geografische expertgroep
- Godsdienstige expertgroep

*vink aan tot welke expertgroep je behoort

Noteer per bron, je argumenten (vóór en/of tegen).

Wanneer je bij een bepaalde bron alleen argumenten tégen (contra) weet te formuleren, laat dan het vak "pro-argument" bij die bron gewoon leeg.

Bron	Argument pro	Argument contra

Les 2: Werkblad leerlingen

Notitieruimte voor vragen/opmerkingen aan teamgenoten/docent:

D

Les 3: Instructieblad docenten

Dit is de derde en laatste les in deze lessenserie. Centraal in deze les staat een aantal debatten tussen groepjes leerlingen over de stelling "Het is terecht dat Israël een hek bouwt op de Westbank". In les twee hebben leerlingen in expertgroepjes argumenten pro en contra geconstrueerd. In deze les gaan ze met behulp van hun argumenten in debat over de stelling. De leerlingen die niet aan een debat deelnemen, vormen de jury.

Er zijn in totaal drie debatten.

In een klas van maximaal 18 leerlingen zijn er drie debatgroepen en treedt elke debatgroep tweemaal in het strijdperk, eenmaal voor en eenmaal tegen de stelling.

In een klas van 19-36 leerlingen zijn er zes debatgroepen en treedt elke groep eenmaal in het strijdperk; halverwege elk debat wordt gewisseld: de groep die eerst de stelling aanviel gaat de stelling verdedigen. Op die manier worst elke groep gedwongen de stelling zowel te verdedigen als aan te vallen.

Subdoel van deze les is dat leerlingen leren debatteren en een debat leren evalueren.

De instructie voor deze les:

"Vandaag is de dag van het debat over de stelling "Het is terecht dat Israël een hek bouwt op de Westbank". Vorige keer hebben jullie in expertgroepen argumenten verzameld voor en tegen deze stelling. Jullie worden ingedeeld in een debatgroep. In elke debatgroep zit minstens één historische, geografische en godsdienstige expert. Elke debatgroep moet een keer de stelling aanvallen en een keer de stelling verdedigen. Na elk debat wijst de jury de winnende groep aan."

Debatregels:

De debatleider bepaalt wie van welke partij mag beginnen

Het gaat om gelijk krijgen, niet om gelijk hebben...

...maar onderbouw je mening met argumenten

Laat de tegenpartij uitspreken

Val niet de mening van de tegenstander aan, maar zijn argumenten

Argumenten zijn jullie wapens. Probeer je tegenstander te ontwapenen!

Let als jury vooral op de kracht van argumenten en hoe de deelnemers hun argumenten gebruiken.

Les 3: Instructieblad docenten

Les-opzet (uitgaand van een les van 50 minuten)

Tijd	Onderwerp	Wat doen leerlingen	Wat doen docenten	Hulpmiddelen
5	Instructie les	Luisteren, naar bord kijken	Eén docent geeft instructie over de gang van zaken in deze les	Indeling debatgroepen en welke groepen wanneer tegen elkaar
5	Instructie debatregels	Luisteren, naar bord kijken	Eén docent legt debatregels uit	Regels staan op bord (vóór de les er op schrijven (Regels blijven tijdens debat op bord staan)
10	Debat 1 LET OP: HALVERWEGE WISSELEN DE PARTIJEN VAN PRO NAAR CONTRA EN OMGEKEERD	Debatteren/ jureren, aan eind debat kort gesptrekje met jury en aanwijzen winnaar	Eén docent leidt, andere docent noteert argumenten op het bord (onderscheiden naar de drie vakgebieden en pro/ contra)	Bord, stift
10	Debat 2 LET OP: HALVERWEGE WISSELEN DE PARTIJEN VAN PRO NAAR CONTRA EN OMGEKEERD	Debatteren/ jureren, aan eind debat kort gesptrekje met jury en aanwijzen winnaar.	Idem	
10	Debat 3 LET OP: HALVERWEGE WISSELEN DE PARTIJEN VAN PRO NAAR CONTRA EN OMGEKEERD	Debatteren/ jureren, aan eind debat kort gesptrekje met jury en aanwijzen winnaar	Idem	
10	Afsluiting	Luisteren, meepraten, noteren	Eén docent vraagt II. naar hun ervaringen en leidt gesprek. Geeft vervolgens huiswerk op: print woordweb en neerslag debat van tele-top. Schrijf korte reflectie a.d.h.v. vragen op ELO.	

D

Les 3: Instructieblad docenten

Praktische tips m.b.t. de leermiddelen:

- Zet voorafgaand aan de les de debatregels op het bord
 - Maak voorafgaand aan de les de indeling van de debatgroepen en schrijf deze ook op het bord.
 - Zet voorafgaand aan de les stoelen in debatopstelling. Zet ook voldoende stoelen klaar voor de jury en geef de voorzitter van het debat een goede plek.
 - Zorg dat je als docenten na de debatten minstens 10 minuten tijd over hebt voor een evaluerend gesprek en de huiswerk-instructie.
 - Laat de jury via hand opsteken een debatwinnaar aanwijzen.
- Op de volgende pagina de matrix voor het samenstellen van de debatgroepen. Principe daarbij: in elke debatgroep zitten minimaal één geschiedenisexpert, één godsdienstexpert en één geografie-expert en maximaal 2 experts van elke discipline.

In een klas van maximaal 18 leerlingen.

In les 2 hebben de leerlingen argumenten verzameld in een expertgroep (H(istorie), R(eligie), G(eografie))

H1, H2, H3, H4, H5, H6

R1, R2, R3, R4, R5, R6

G1, G2, G3, G4, G5, G6

De debatgroepen zien er dan als volgt uit:

1. H1, R1, G1, H2, R2, G2

2. H3, R3, G3, H4, R4, G4

H4, R4, G4, H5, R5, G5

Bij minder dan 18 leerlingen worden de expertgroepen én de debatgroepen kleiner. De expertgroepen bestaan dan bijvoorbeeld uit drie of vier leerlingen en de debatgroepen ook.

De volgende debatten vinden plaats:

1 (pro) – 2 (contra) groep 3 jureert

2 (pro)– 3 (contra) groep 1 jureert

1 (contra)– 3 (pro) groep 2 jureert

D

Les 3: Instructieblad docenten

In een klas van meer dan 18 leerlingen

Zes expertgroepen:

H1, H2, H3, H4, H5, H6

R1, R2, R3, R4, R5, R6

G1, G2, G3, G4, G5, G6

H7, H8, H9, H10, H11, H12

R7, R8, R9, R10, R11, R12

G7, G8, G9, G10, G11, G12

De debatgroepen zien er als volgt uit:

1. H1, H2, R1, R2, G1, G2,

2. H3, H4, R3, R4, G3, G4,

3. H5, H6, R5, R6, G5, G6

4. H7, H8, R7, R8, H5, H6,

5. H9, H10, R9, R10, R11, R12

6. H11, H12, R11, R12, G11, G12

Bovenstaande indeling is gebaseerd op 36 leerlingen. In de praktijk zullen dat er minder zijn. De expertgroepen en debatgroepen zijn dan vier of vijf leerlingen groot. In een debatgroep zitten dan bijvoorbeeld twee historische experts, één godsdienstexpert en één geograf.

De volgende debatten vinden plaats:

1 (pro) – 2 (contra)	(halverwege wisselen pro en contra)	jury: 3, 4, 5, 6
4 (pro) – 5 (contra)	(halverwege wisselen pro en contra)	jury: 1, 2, 3, 6
3 (pro) – 6 (contra)	(halverwege wisselen pro en contra)	jury: 1, 2, 4, 5

Verantwoording Carel de Goeij

Persoonlijke verantwoording van Carel de Goeij voor de gekozen invulling van gammaopdracht door Hélène de Jong, Mardi Sanders en Carel de Goeij

Betreft: geschiedenis

In de door ons ontworpen lessenserie staan het construeren van solide argumenten en debatteren met behulp van deze argumenten centraal. Ook het evalueren van een debat komt aan bod.

Het oefenen van deze vaardigheden sluit aan bij de voorgeschreven examenstof geschiedenis havo/vwo, en wel:

Domein A, subdomein 7:

- Rekening houden met het onderscheid tussen feiten en meningen.
- Het ondersteunen van uitspraken met argumenten.

Domein A, subdomein 4:

- De betekenis van historische gebeurtenissen, verschijnselen en ontwikkelingen voor het heden aangeven.

Domein A, subdomein 5:

- Voor een vraag bruikbaar bronnenmateriaal verwerven en gegevens eruit selecteren.

In de lessenserie gaat het om het verwerken van onder meer historische informatie tot in een debat bruikbare argumenten en het daadwerkelijk gebruiken van die argumenten in een debat. Door dit te doen oefenen de leerlingen vaardigheden die ze voor het eindexamen geschiedenis dienen te beheersen.

Verantwoording Hélène de Jong

Persoonlijke verantwoording voor de gekozen invulling van de gamma-opdracht

Bijdrage door: Hélène de Jong

Gamma-vak: Aardrijkskunde

De Gamma-opdracht, zoals we hebben ontworpen sluit goed aan de op de A Domeinen (welke betrekking hebben op de algemene vaardigheden), zoals vermeld in de Syllabus Aardrijkskunde VWO 2011 (uitgegeven door het CeVo, sept. 2009).

A Vaardigheden

- Subdomein A1 Geografische benadering
- Subdomein A2 Geografisch onderzoek

Domein A1 Vaardigheden

Subdomein A1: Geografische benadering

1. De kandidaat kan de geografische benadering adequaat hanteren. Hij kan in dit verband:
 - a. geografische informatie selecteren, verwerken en weergeven;
 - b. geografische vragen herkennen en zelf formuleren;
 - c. de geografische werkwijzen toepassen bij het formuleren en beantwoorden van geografische vragen.

We hebben in de lessenreeks gekozen voor de volgende opzet:

- achtergrond info verkrijgen (>geografische informatie daaruit destilleren)
- bronnen bestuderen (w.o. geografische kaarten, informatie mbt. grond- & water bezit, of toegang daartoe) & argumenten (voor of tegen de stellingen) formuleren.
- debatteren (verworven kennis toepassen, opdat de zelf gevonden argumenten als overtuiging kunnen dienen bij het omverwerpen/verdedigen van de stelling).

Via deze werkwijze kunnen de leerlingen oefenen met vaardigheden, welke zij in de eindexamen-fase dienen te beheersen. Kortom, een praktische oefening om toe te werken naar de geografische eindtermen.

Verantwoording Mardi Sanders

Persoonlijke verantwoording voor de gekozen invulling van de gamma-opdracht

Bijdrage door: Mardi Sanders

Gamma-vak: Godsdienst

Op meerdere manieren voldoet deze lessenreeks aan de eindtermen van het vak godsdienst/ levensbeschouwing:

Domein A: het doel van de lessenreeks is leren argumenteren, het geen één van de drie vaardigheden is die hoort bij het vak GL

Domein B: beelden van mens, wereld en God; in deze lessenreeks komt duidelijk naar voren dat deze drie nadrukkelijk verband met elkaar houden; de mens en de wereld moet eerbiedigd worden, maar blijktbaar zijn Palestijnen (vanuit de kant van Israël) en de Joden (gezien vanuit Palestijnse visie) geen mensen, en dit beeld brengen beiden nadrukkelijk in verband met de wereld (b.v. Militaire en economische voorsprong van Israël)

Domein C: Ervaringen, door middel van een woordweb worden de eventuele ervaringen van de leerlingen in beeld gebracht, daarnaast wisselen zij tijdens de opdracht hun ervaringen uit (wellicht zijn enkele leerlingen op de Westbank geweest?); tot slot nemen de leerlingen door middel van filmfragmenten de 'ervaringen' van twee Palestijnse jongens mee

Domein E: Moraal en ethiek; dit is al enigszins beschreven in domein B; zowel de Joden als de Palestijnen mogen een medemens niet doden, toch wordt er van beide kanten vermoord; beiden beroepen zich, ook in religieuze zin, op hun recht van verdediging; de Joden doen dit met hun beroep op de gedachte van het 'Beloofde Land' en de Palestijnen doen dit met het beroep op de gedachte van de kleine Jihad (een moslim mag doden wanneer hij zijn godsdienst of grond moet verdedigen)

Domein F: sociale omgang en gemeenschapsvorming; binnen een gemeenschap kunnen mensen godsdienstige en levensbeschouwelijke waarden met elkaar delen, de gemeenschap biedt veiligheid en schenkt de extra mogelijkheid dat mensen elkaar kunnen bemoedigen, steunen en bevestigen. Op die manier wordt het collectieve gevoel versterkt. Dit lijkt mij zeker bij het onderwerp 'Westbank' het geval: je ziet het in het filmfragment en je leest en voelt het wanneer voor- en tegenstanders van bijvoorbeeld de kolonisatie door Israël van de Westbank ter sprake komt

Bijlage A: Reader Geografie

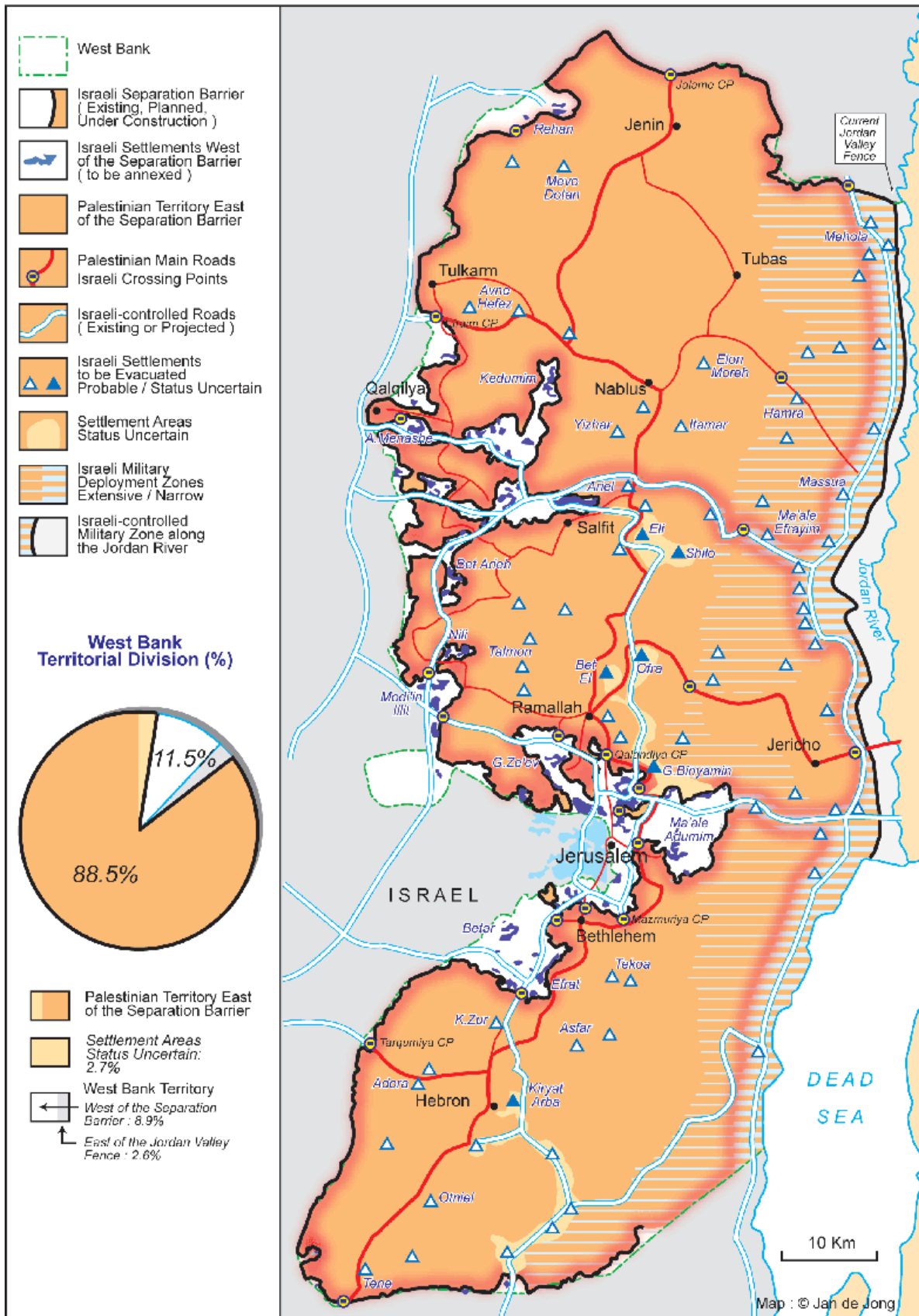

Bijlage A: Reader Geografie

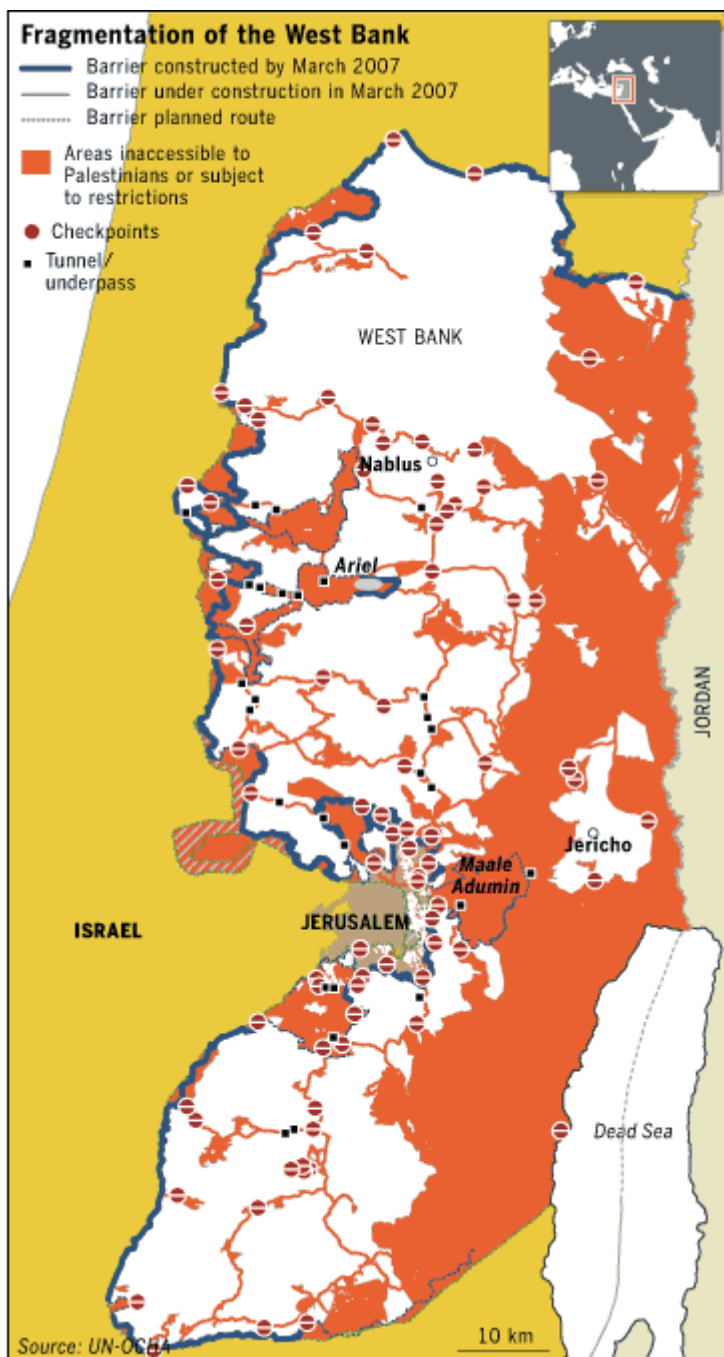

Projection of Israel's
West Bank Partition Plan - 2008

Bijlage A: Reader Geografie

Bijlage A: Reader Geografie

Bijlage A: Reader Geografie

Bron 1)

Website Amnesty International

"Troubled Waters: Palestinians denied fair access to water"

Israel rations Palestinians to trickle of water

Troubled Waters: Palestinians denied fair access to water

Amnesty International has accused Israel of denying Palestinians the right to access adequate water by maintaining total control over the shared water resources and pursuing discriminatory policies. These unreasonably restrict the availability of water in the Occupied Palestinian Territories (OPT) and prevent the Palestinians developing an effective water infrastructure there.

"Israel allows the Palestinians access to only a fraction of the shared water resources, which lie mostly in the occupied West Bank, while the unlawful Israeli settlements there receive virtually unlimited supplies. In Gaza the Israeli blockade has made an already dire situation worse," said Donatella Rovera, Amnesty International's researcher on Israel and the OPT.

In a new extensive report, Amnesty International revealed the extent to which Israel's discriminatory water policies and practices are denying Palestinians their right to access to water.

Israel uses more than 80 per cent of the water from the Mountain Aquifer, the main source of underground water in Israel and the OPT, while restricting Palestinian access to a mere 20 per cent.

The Mountain Aquifer is the only source for water for Palestinians in the West Bank, but only one of several for Israel, which also takes for itself all the water available from the Jordan River.

While Palestinian daily water consumption barely reaches 70 litres a day per person, Israeli daily consumption is more than 300 litres per day, four times as much.

In some rural communities Palestinians survive on barely 20 litres per day, the minimum amount recommended for domestic use in emergency situations.

Some 180,000-200,000 Palestinians living in rural communities have no access to running water and the Israeli army often prevents them from even collecting rainwater.

In contrast, Israeli settlers, who live in the West Bank in violation of international law, have intensive-irrigation farms, lush gardens and swimming pools.

Numbering about 450,000, the settlers use as much or more water than the Palestinian population of some 2.3 million.

In the Gaza Strip, 90 to 95 per cent of the water from its only water resource, the Coastal Aquifer, is contaminated and unfit for human consumption. Yet, Israel does not allow the transfer of water from the Mountain Aquifer in the West Bank to Gaza.

Stringent restrictions imposed in recent years by Israel on the entry into Gaza of material and equipment necessary for the development and repair of infrastructure have caused further deterioration of the water and sanitation situation in Gaza, which has reached crisis point.

To cope with water shortages and lack of network supplies many Palestinians have to purchase water, of often dubious quality, from mobile water tankers at a much higher price.

Others resort to water-saving measures which are detrimental to their and their families' health and which hinder socio-economic development.

"Over more than 40 years of occupation, restrictions imposed by Israel on the Palestinians' access to water have prevented the development of water infrastructure and facilities in the OPT, consequently denying hundreds of thousand of Palestinians the right to live a normal life, to have adequate food, housing, or health, and to economic development," said Donatella Rovera.

Israel has appropriated large areas of the water-rich Palestinian land it occupies and barred Palestinians from accessing them.

It has also imposed a complex system of permits which the Palestinians must obtain from the Israeli army and other authorities in order to carry out water-related projects in the OPT. Applications for such permits are often rejected or subject to long delays.

Restrictions imposed by Israel on the movement of people and goods in the OPT further compound the difficulties Palestinians face when trying to carry out water and sanitation projects, or even just to

Bijlage A: Reader Geografie

distribute small quantities of water.

Water tankers are forced to take long detours to avoid Israeli military checkpoints and roads which are out of bounds to Palestinians, resulting in steep increases in the price of water.

In rural areas, Palestinian villagers are continuously struggling to find enough water for their basic needs, as the Israeli army often destroys their rainwater harvesting cisterns and confiscates their water tankers.

In comparison, irrigation sprinklers water the fields in the midday sun in nearby Israeli settlements, where much water is wasted as it evaporates before even reaching the ground.

In some Palestinian villages, because their access to water has been so severely restricted, farmers are unable to cultivate the land, or even to grow small amounts of food for their personal consumption or for animal fodder, and have thus been forced to reduce the size of their herds.

"Water is a basic need and a right, but for many Palestinians obtaining even poor-quality subsistence-level quantities of water has become a luxury that they can barely afford," said Donatella Rovera.

"Israel must end its discriminatory policies, immediately lift all the restrictions it imposes on Palestinians' access to water, and take responsibility for addressing the problems it created by allowing Palestinians a fair share of the shared water resources."

Video (4 min, English, no subtitles)

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zSqAvJscbCMJ:www.amnesty.org/en/news-and-updates/report/israel-rations-palestinians-trickle-water-20091027+acces+to+water+westbank&cd=1&hl=nl&ct=clnk&gl=nl&client=firefox-a>

Bron 2) Fragment uit Tweede Kamerbrief

(waarin aandacht voor Rapport *Amnesty International* over toegang tot water in de Palestijnse Gebieden)

Kamerbrief nav uw verzoek inzake de actuele situatie in het Midden-Oosten

Kamerbrief | 6 november 2009

Graag bied ik u hierbij de reactie aan op het verzoek van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van 16 oktober 2009 met kenmerk 2009Z19057/2009D50391 om schriftelijke informatie over de actuele situatie in het Midden-Oosten.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
Drs. M.J.M. Verhagen

Ter voorbereiding van het Algemeen Overleg over het Midden-Oosten op 12 november 2009 volgt hieronder een beschrijving van de actualiteit in de regio.

(...) 3. **Rapport *Amnesty International* over toegang tot water in de PG**

De regering heeft kennisgenomen van het rapport van *Amnesty International* over de gevolgen van het Israëlische beleid over de toegang van Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever tot de beschikbare waterbronnen [1](#).

Dit rapport volgt in een reeks van rapporten met een vergelijkbare strekking, onder meer van de Wereldbank, erop neerkomende dat er aanzienlijke verschillen bestaan tussen de beschikbaarheid van water voor Israëli's en Palestijnen. Het rapport van *Amnesty* stelt dat de dagelijkse waterconsumptie per hoofd van de bevolking in Israël vier maal zo groot is als die in de PG (ca. 400 liter vs. 70 liter). Israël spreekt van een discrepantie in de orde van grootte van 149 liter vs. 105 liter, hetgeen een minder ongelijke maar voor de Palestijnen eveneens nadelige verhouding weergeeft.

Bijlage A: Reader Geografie

Het staat vast dat water een schaars goed is in de wijdere bredere regio. In die context is het begrijpelijk dat de toegang tot en het gebruik van de watervoorraden onderworpen is aan strikte overheidsregulering, met een daaraan verbonden vergunningstelsel. Regulering dient wel in overeenstemming te zijn met het internationaal recht, waaronder het humanitair oorlogsrecht. De context van het Israëliisch-Palestijns conflict heeft repercussies op de beschikkingsmacht van de PA over de Palestijnse watervoorraden, zoals is neergelegd in de Oslo-akkoorden. Tenslotte staat vast dat partijen onderling hebben vastgelegd dat een regeling van het watervraagstuk een onverbreekelijk onderdeel is van de finalestatuskwesties waarover partijen in een definitieve vredesregeling een akkoord moeten bereiken. (...)

Bron 3) NRC-artikel

Palestijnse boeren drogen langzaam uit

Gepubliceerd: 19 september 2009 14:28 | Gewijzigd: 27 oktober 2009 11:31

Het regent al enkele jaren te weinig en de Palestijnse dorpen in de Jordaanvallei zijn uitgedroogd. Conform de Oslo-akkoorden neemt Israël het meeste **water** af.

Door onze correspondent Guus Valk

Jiftlik, 19 sept. De Jordaanvallei ziet er dor en doods uit. De laatste regen viel in maart, en voor het derde jaar op rij heeft het veel te weinig geregend. Van de rivier de Jordaan is niet meer over dan een miezerig en vervuild stroompje. Het laaggelegen gebied aan de westelijke zijde van de Jordaan, in 1967 door Israël bezet, ligt droog. Alleen de bomen van zwaar geïrrigeerde Israëliische dadelplantages zijn groen.

Bijlage A: Reader Geografie

Jiftlik, in het noorden van de vallei, is een van de laatste Palestijnse dorpen in de Jordaanvallei. De vallei, die circa eenderde van de Westelijke Jordanoever bestrijkt, valt onder Israëliisch militair bestuur. Bouwen is alleen toegestaan voor de joodse kolonisten die er nederzettingen gesticht hebben. De Palestijnse bewoners trekken langzaam maar zeker weg. Meestal gaan ze naar Jericho, de enige Palestijnse stad in de vallei.

Schapeboer Hayib Mahmoud is gebleven. Met zijn elf kinderen woont hij op de top van een heuvel, naast Jiftlik. Het terrein van de familie Mahmoud is een ruïne van platgebulldozerde huizen. Vanaf zijn heuvel zijn militaire wachtposten te zien. „Soldaten komen 's nachts om de huizen en schuren te slopen die ik heb gebouwd. Dat is al acht keer gebeurd.”

„Ik moet nu water kopen van de Israëliische watermaatschappij. Al mijn geld gaat op aan water.” Hayib Mahmoud, schapeboer

Maar erger dan de nachtelijke invasies is het groeiende watertekort, zegt Hayib. Hij wijst naar het dal. Het riviertje waar zijn schapen dronken, staat droog. Dan loopt hij naar de waterput. Hij schuift hout en stenen opzij en toont een gat van tientallen meters. Hayib pakt een steen en gooit die de diepte in: *klonk*. Ook geen druppel meer. „Ik moet nu water kopen van de Israëliische watermaatschappij. Voor 150 shekel (ongeveer dertig euro) kan ik het een kleine week uithouden met mijn familie en schapen. Dat betekent dat al mijn geld nu opgaat aan water.” Op alle mogelijke manieren bezuinigt Hayib Mahmoud, een zestiger in overall en met een rode *kafia* over zijn hoofd, op water. De wc is een gat in de grond. Zijn ezels heeft hij verkocht. De paar bomen en struiken op de verder kale heuvel krijgen waswater.

De inwoners van Jiftlik, merendeels veeboeren, moeten hun water vaak op deze manier kopen. Het water dat onder hun voeten, honderden meters diep, naar de Jordaan stroomt, mogen ze niet aanboren. De installaties rondom het dorp, soms met Amerikaans geld betaald, zijn gesloopt. „We worden weggepest”, zegt de lokale activist Fathi Khadarat, terwijl hij langs de vernielde installaties rijdt. „Wie het water controleert, controleert hier het leven. Met het excuus dat er in militair gebied niet gebouwd mag worden, worden alle initiatieven vernield. Alleen waterputten die hier al voor 1967 stonden, mogen blijven staan. Voor de meeste mensen is water onbetaalbaar geworden.”

Shaddad al-Attili is hoofd van de Palestijnse Water Autoriteit in Ramallah. Hij stelt zich voor als „hoofd Mickey Mouse-zaken”. „Ik ga over niets! Water, zegt u? Welk water? Een mooi bureau en visitekaartjes, dat is alles wat ik heb.” Het water is schaars in Israël en de Westelijke Jordanoever. Maar doordat Israël het meeste Palestijnse water afneemt, is de verhouding volkomen scheef, zegt Attili. „Wij hebben volstrekt onvoldoende toegang tot water. En zonder water geen Palestijnse staat.”

Met de militaire bezetting van de Jordaanvallei – formeel bedoeld als strategische buffer tussen Israël en Jordanië – heeft Israël toegang tot belangrijke waterbronnen. Attili zet de toppen van zijn vingers tegen elkaar. „Zo moet je het land hier zien. Links is het laagland bij de Middellandse Zee. Dat is Israël. Rechts stroomt de Jor-

Bijlage A: Reader Geografie

daan, dat is ook laag. Alle regen die er tussenin valt, hier in Ramallah bijvoorbeeld, stroomt onder de grond de lage gebieden toe. Het schaarse water dat er is, wordt zo door Israël in beslag genomen.”

„We worden weggepest” Fathi Khadarat, activist

Volgens een rapport dat de Wereldbank in april van dit jaar publiceerde, krijgen de Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever 20 procent van het water dat uit de grond gepompt wordt – 80 procent is voor Israël. Omdat Israëlische waterinstallaties het water steeds dieper uit de grond halen, drogen de Palestijnse bronnen op. In 1967 hadden de Palestijnen de beschikking over 774 waterinstallaties, in 2006 waren dat er nog maar 328. Een Palestijn verbruikt een kwart van de hoeveelheid water die een Israëliër verbruikt. Het zijn juist de armste Palestijnen die Israëlische water-tanks moeten kopen, wat ze vaak een zesde van hun totale budget kost.

Begin jaren negentig spraken Israël en de PLO in de Oslo-akkoorden af dat de Palestijnen voorlopig geen nieuwe waterbronnen zouden aanboren, in afwachting van een definitief vredesakkoord. Israël mocht bijna 450 miljoen kubieke meter water per jaar oppompen, de Palestijnen 64 miljoen. Shaddad Attili: „Dit akkoord maakt het ons tot de dag van vandaag moeilijk. Omdat er nooit een vredesakkoord is gekomen, zitten we met deze scheve verdeling.”

Er is zelfs een heus polderorgaan in het leven geroepen: de Israëlische en de Palestijnse Water Autoriteit moeten samen beslissen over waterkwesties. Maar in de praktijk, zegt Attili, komt deze Watercommissie vrijwel nooit meer samen. Voorstellen van Palestijnen om nieuwe bronnen aan te boren, worden bijna altijd meteen verworpen. Soms om militaire redenen, soms om archeologische redenen, soms zonder reden.

De Israëlische Water Autoriteit ontkent dat de verdeling van het water oneerlijk is. Dit voorjaar gaf de autoriteit een rapport uit waarin staat dat Israël de Palestijnen juist méér water gunt dan noodzakelijk volgens de Oslo-akkoorden. Een medewerker van Uri Shani, het hoofd van de Israëlische Water Autoriteit, noemde de verhalen over watertekorten in de krant *Ha'aretz* „leugens”. Als er al watertekorten zijn, dan zijn die te wijten aan klimaatverandering en aan slecht Palestijns leiderschap, stelt de Water Autoriteit.

Rondom de boerderij van Hayib Mahmoud zijn de laatste decennia joodse nederzettingen gebouwd, met steun van de Israëlische regering. Je kunt de nederzetting Hamra vanaf zijn huis zien liggen. „De mensen in de nederzettingen hebben allemaal waterleidingen in huis. Mijn kinderen werken er soms, als ze arbeidskrachten nodig hebben. De Israëliërs wachten geduldig, totdat we uitgedroogd zijn en weggaan.”

Bron 4) PPT presentatie “Israel en de toegang tot water”

(door Henk Donkers, Radboud Universiteit Nijmegen)

<http://www.google.nl/search?q=israel+toegang+tot+water&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:nl:official&client=firefox-a>

Kernpunten noteren (...)

Bijlage A: Reader Geografie

Bron 5) [Water in Palestina: stof voor conflict en ontwikkeling](http://www.waternet.be/nederlands/vla/blauwe_goud.htm)

http://www.waternet.be/nederlands/vla/blauwe_goud.htm

Over Geopolitiek en waterschaarste; water

UNESCO heeft in 2001 een interactieve CD-ROM uitgegeven over water: "Het blauwe goud". In het onderdeel 'Water, de politieke uitdaging', staat de volgende tekst te lezen:

Israël/Palestina/Jordanië

"Land dat door de Israëlsche staat in conflicten met buurlanden is heroverd, heeft Israël de controle over bepaalde waterrechten gegeven. Tijdens de Zesdaagse Oorlog in 1967 wist Israël de hele Jordaanvallei, tot aan haar bron in de Dode Zee, onder controle te krijgen, evenals de waterhoudende grondlaag in Judea en Samaria. Israël heeft de Palestijnen verboden nieuwe putten te slaan en controleert nu al het beschikbare water van de Westoever. De militaire operatie Vrede in Galilea, geleid door de Israëlsche Nationale Defensie, de Tsahal, stelde Israël in 1982 in staat om de drie waterwegen te beheersen die direct in het Meer van Tiberias uitkomen. Israël heeft ook toegang tot de Nahr al-Litani, de voornaamste rivier van Libanon. Er bestaan samenwerkingsprojecten tussen Israël en zijn burens om eerlijke toegang en rechtvaardige waterbeheersing te bevorderen. Sommige hiervan staan onder auspiciën van het Internationale Hydrologische Programma van de UNESCO."

Dit is maar een klein onderdeel van de aangeboden teksten. In dit kleine stuk staan een heleboel onwaarheden/onnauwkeurigheden. (zie website voor voorbeelden).

Bijlage B: Reader Geschiedenis

Bron 1: korte geschiedenis van de Westelijke Jordaanoever vanaf 1948 tot nu.

Er zijn weinig gebieden op Aarde zo omstreken als de Westelijke Jordaanoever. Het gebied staat centraal in het conflict tussen Israël en de Palestijnen. Zowel de Palestijnen als veel Israëli's maken aanspraak op het gebied.

De Westelijke Jordaanoever is het deel van het voormalige Britse mandaatgebied Palestina dat in 1948 door Jordanië werd veroverd. De Palestijnen die er woonden kregen automatisch het Jordaanse staatsburgerschap.

In de Zesdaagse oorlog van 1967 werd het gebied door Israël veroverd, Israël veroverde ook de 'oude stad' van Jeruzalem. In 1988 liet Jordanië zijn aanspraken op de Westelijke Jordaanoever varen. Dat maakte de weg vrij voor onderhandelingen tussen Israël en de Palestijnen over de toekomst van het gebied.

De Westelijke Jordaanoever kreeg na de Oslo-akkoorden in 1994 in bepaalde gebieden een beperkte autonomie. Het Palestijnse bestuur in deze gebieden werd de Palestijnse Autoriteit onder leiding van de Fatahpartij van Yasser Arafat. Om het onderscheid tussen gebieden met beperkte Palestijnse autonomie en gebieden onder volledig Israëlische bestuur te omschrijven, werd het gebied ingedeeld in A-, B- en C-gebieden:

- A: Burgerlijk en militair bestuur door de Palestijnse Autoriteit, voornamelijk steden
- B: Burgerlijk bestuur door Palestijnse Autoriteit, militair bestuur door Israël, voornamelijk platteland
- C: Burgerlijk en militair bestuur door Israël, met name in gebieden met veel Joodse nederzettingen en rond de afscheidingsbarrière tussen de Westelijke Jordaanoever en Israël.

In december 2007 hield de Palestijnse autoriteit een volkstelling, hieruit bleek dat er op de Westelijke Jordaanoever inclusief Oost-Jeruzalem 2.345.000 Palestijnen woonden - dat was een verdubbeling ten opzichte van 10 jaar daarvoor.

Op de Westelijke Jordaanoever wonen ook nog 275.000 Israëlische kolonisten in nederzettingen, in Oost-Jeruzalem wonen 200.000 Israëliërs. Verder wonen in de Westelijke Jordaanoever nog kleine etnische groepen zoals Samaritanen, maar deze groepen zijn zeer klein en bestaan uit een paar honderd mensen. Na de tweede Palestijnse opstand (2000-2005) is het contact tussen Palestijnse en Israëlische bewoners sterk afgenomen. Rond de 30% van de Palestijnen die op de Westelijke Jordaanoever wonen zijn vluchtelingen of nakomelingen van vluchtelingen die vóór 1948 in het gebied dat nu Israël heet woonden.

Bijlage B: Reader Geschiedenis

Zo'n 75% van de inwoners van de Westelijke Jordaanoever is moslim, 17% is religieus Joods en 8% is christen.

De Palestijnen en Israël liggen nog ver uiteen als het gaat om de toekomst van de Westelijke Jordaanoever. De Palestijnen willen het in de gehele Westelijke Jordaanoever voor het zeggen hebben en er - samen met de Gazastrook - een Palestijnse staat vestigen. Israël wil hier niet mee akkoord gaan. De aanwezigheid van bijna 300.000 Joodse kolonisten in het gebied speelt hierbij een belangrijke rol.

Bron 2: korte geschiedenis van de bouw van de afscheidingsbarrière(2003 – 2010)

De Israëlische Westoeverbarrière of 'Israëlische muur' is een in 2003 door Israël geplande en deels gebouwde constructie van wegen, hekken, prikkeldraad, muren, greppels, torens en poorten van circa 620 km, langs de 'groene lijn' (de grenslijn tussen Westelijke Jordaanoever en Israël), in de Westelijke Jordaanoever en voor een klein gedeelte door Israël.

De naam van de barrière is zelf onderwerp van discussie. Israël, internationale sympathisanten en andere voorstanders van de bouw van de barrière, gebruiken de naam *afscheidingshek* en *veiligheidshek* om de barrière aan te duiden. Palestijnen, internationale sympathisanten en andere tegenstanders van de bouw van de barrière, spreken van een "*apartheidsmuur*".

Israël stelt dat het hoofddoel van de barrière is om terroristen te kunnen weren uit Israëlische steden en dorpen, inclusief soms op de Westelijke Jordaanoever. Daarnaast stelt Israël dat een belangrijk bijdoel is de vermindering van diefstal van auto's, inboedels en agrarische infrastructuur en producten. Ook zou de betonnen muur en gedeeltes van de barrière bedoeld zijn om te voorkomen dat geschoten kan worden op Israëliërs.

Sinds het begin van de tweede intifada pleegden Palestijnen in hun verzet tegen de Israëlische bezetting van de Westelijke Jordaanoever zelfmoordaanslagen op allerlei plekken in Israël, zoals discotheken, pizzeria's en bussen, waarbij burgers gedood werden. Vanaf 29 september 2000 (begin van de tweede Intifada) tot en met 30 juli 2005 kwamen 972 Israëliërs (waaronder 122 kinderen) om het leven. Aan Palestijnse zijde kwamen 3315 mensen om het leven (waaronder 661 kinderen). Sinds het begin van de bouw van de barrière is het aantal terroristische aanslagen in Israël met 90 procent gedaald.

Het hek veroorzaakt aanzienlijke ongemakken voor duizenden Palestijnen. Voor het bouwen van het hek zijn stukken land onteigend. Palestijnse boeren kunnen in sommige gevallen moeilijker bij hun stukken land komen en het normale verkeer wordt in bepaalde delen van de Westelijke Jordaanoever bemoeilijkt.

Bijlage B: Reader Geschiedenis

Om die reden plaatst Israël op sommige locaties toegangspoorten die dit moeten versoepelen. Ook worden er toegangstunnels onder het hek gegraven. Het Israëlische Ministerie van Defensie probeert momenteel de gevolgen die deze veiligheidsmaatregel voor Palestijnen heeft zoveel mogelijk te verzachten. Palestijnen hebben bij het Israëlische Hooggerechtshof een aantal zaken aangespannen, die tot een verandering van de loop van het hek hebben geleid. Desondanks zijn er nog altijd veel klachten van Palestijnen die in hun dagelijks werk ernstig gehinderd worden. Bijvoorbeeld boeren die aan de ene kant van het hek wonen en aan de andere kant hun boomgaarden hebben. Ook zijn er veel klachten van Palestijnen over pesterijen van het Israëlische leger bij de doorgangen in het afscheidingshek.

Begin juli 2004 veroordeelde het Internationaal Gerechtshof in Den Haag de bouw van het afscheidingshek. Diezelfde maand nam de Algemene Vergadering van de VN met 150 tegen 6 een resolutie aan waarin Israël wordt opgeroepen de muur af te breken.

Velen buiten – maar ook binnen – Israël keren zich tegen de bouw van de muur. De vrije doorgang van personen en goederen – hét symbool van westerse vrijheid – wordt erdoor belemmerd. Tienduizenden Palestijnen worden van hun landbouwgrond gescheiden, waardoor ze hun inkomstenbron verliezen; velen komen gevangen te zitten tussen de Groene Lijn en de muur. Complete dorpen worden ervoor gesloopt; enorme aantallen olijfbomen worden geroid.

Sommigen brengen een nuance aan: ze gaan met de bouw akkoord mits Israël hem alleen op eigen grond bouwt. De Palestijnse samenleving mag er niet de dupe van worden. Met eigen grond wordt dan bedoeld de Groene Lijn, dus de demarcatiegrens van vóór de oorlog van 1967. In die oorlog veroverde Israël de stukken land die sindsdien als de Bezette Gebieden worden aangeduid en als de toekomstige Palestijns gebieden worden beschouwd.

Anderen betogen dat het helemaal niet om mensenlevens gaat: Israël zou heel andere bedoelingen hebben. De muur moet de Palestijnen het leven onmogelijk maken; de Palestijnse economie moet erdoor worden aangetast. Israël doet dat opzettelijk om ze tot vertrek (naar bijv. Jordanië) aan te sporen. Sommigen stellen dat er nooit een officiële grens is overeengekomen en dat er nog geen officiële Palestijnse staat is, dus dat het hek ook nooit op Palestijns gebied kan zijn geplaatst.

Felle tegenstanders dragen aan dat als Palestijnen zo graag zelfmoordaanslagen willen plegen, ze zich niet door een muur laten tegenhouden.

Bijlage B: Reader Geschiedenis

Er zijn ook critici die zeggen dat alleen (1) de ontruiming van de bezette gebieden, (2) het vormen van een eigen Palestijnse staat en (3) een verbetering van de Palestijnse economie een eind kan maken aan de zelfmoordaanslagen. Prompt volgen de tegenargumenten: (1) al ruim vóór de bezetting was er Arabisch-Palestijns geweld, (2) over een eigen staat wordt al jaren onderhandeld (land-voor-vrede) en (3) de Palestijnen hebben hun slechte economie aan zichzelf, hun opstand, de Intifada dus, te wijten. Fijntjes wordt eraan toegevoegd dat in de periode tussen beide Intifada's het Palestijnse gebied – hoe onvrij en onderdrukt ook – het welvarendst stukje Arabië was.

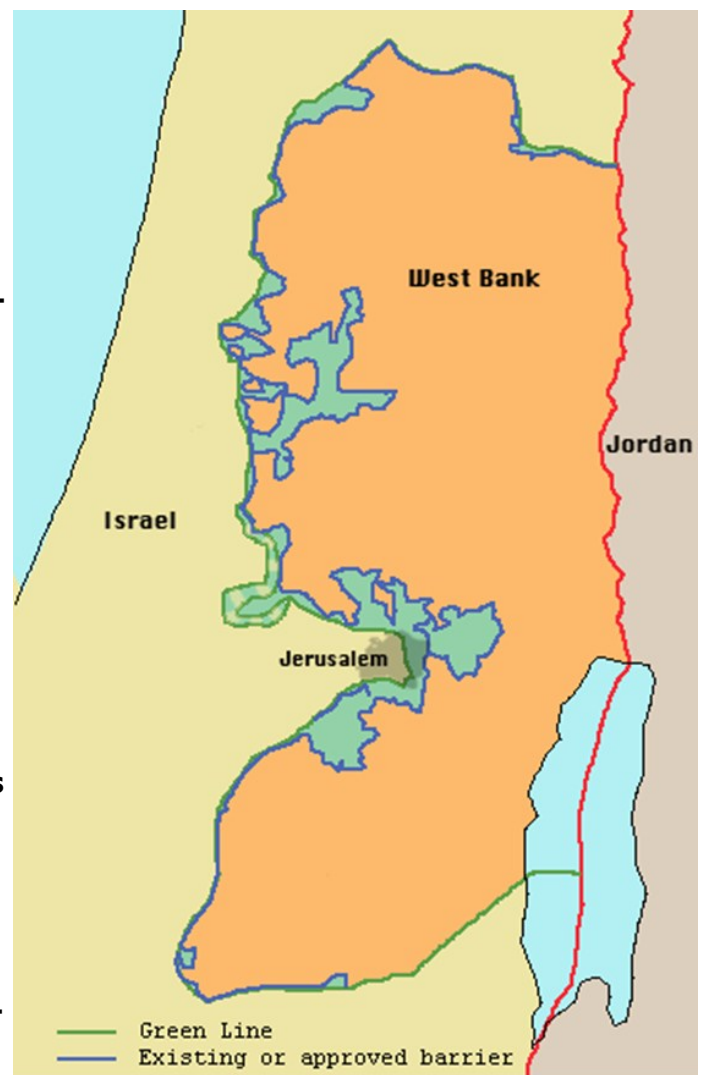
De grote meerderheid (bijna 70%) van het Israëlische volk was het in juni 2002 – volgens in Israëlische kranten gepubliceerde enquêtes - met de bouw van de muur volmondig eens. De kolonisten zijn ertegen, omdat verdere uitbreiding van nederzettingen erdoor wordt verhinderd.

Bron 3: kaart van de loop van de afscheidingsbarrière tussen om en in de Westelijke Jordaanoever

Op deze kaart zie je de loop van de Westoeverbarrière. De afscheiding volgt voor een groot deel de zogeheten Groene Lijn - de voormalige grens tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever. Maar op een groot aantal plaatsen loopt de barrière ook op de Westelijke Jordaanoever. Belangrijkste reden: bescherming van nederzettingen van Joodse kolonisten.

Israël zegt dat de huidige loop van de afscheiding niet definitief is: „Als er vrede is tussen Israël en de Palestijnen (en dus duidelijk is wie welk grondgebied heeft) kan de afscheiding ergens anders komen te lopen.”

Bron 4: Wat betekent de veiligheidsbarrière in de praktijk?

West Bank barrier - May 2005

Bijlage B: Reader Geschiedenis

Onderstaand artikel (Spits, 30 november 2004) gaat over een Palestijnse boer die vlak bij het afscheidingshek woont en werkt:

Veiligheidshek scheidt plukkers van peren en perziken
door John Maes

Sharif Omar, Palestijnse boer en beroepsactivist, vertelt over de gevolgen van het hek voor hem en zijn dorp, Jayyus.

AMSTERDAM - "Wij hebben het paradijs." De boomgaarden van het dorp Jayyus, die lonken aan de andere kant van het veiligheidshek, die boomgaarden zijn volgens Sharif Omar (62) het paradijs op aarde. Jayyus, op de Westelijke Jordaanoever, ligt zes kilometer van de in 1967 vastgestelde grens met Israël. Omar, een van de voornaamste boeren uit Jayyus, werd hard door de afscheiding getroffen. Ten oosten van het hek staat Omars huis. "Achter de muur" liggen zijn boomgaarden met 2700 fruitbomen: olijven, mango's, druiven, avocado's, walnoten, peren, abrikozen, perziken en vijgen. "Mijn clementines heb ik niet allemaal kunnen oogsten en ik heb 300 olijfbomen die nu geplukt moeten worden. Maar ik heb geen arbeiders!" Omar reist stad en land af om de gevolgen van de "confiscatie" uit te leggen. Vorige week sprak hij op een congres van het Nederlands Sociaal Forum in de Beurs van Berlage in Amsterdam.

Sinds de afscheiding - in Jayyus een hek - er staat hebben de boeren uit Jayyus geen onbeperkte toegang meer tot hun landerijen. En de grens van '67, die is met het hek bijna zes kilometer opgeschoven. Ten nadele van de Palestijnen in Jayyus, welteverstaan. Volgens Omar leeft het overgrote deel van Jayyus' 3000 zielen tellende gemeenschap van wat het land hun oplevert. Maar door de komst van het hek zijn ze volgens hem nu 95% van hun vruchtbare grond kwijt. "Acht waterbronnen liggen ook aan de 'andere kant'. We hebben er nog maar één over, voor vier dorpen." Volgens de Unrwa, de VN-organisatie die zich ontfermt over Palestijnse vluchtelingen, gaat het slechts om zes afgesneden bronnen en moet Jayyus de overgebleven bron met één ander dorp delen. Dat laat onverlet dat, volgens de Unrwa, de bron nog aan niet de helft van de vraag kan voldoen, en dat er in de zomer een rantsoen van twee uur water per dag is.

Van de zes toegangspoorten gaat er één af en toe open. De wachttijd bij het laatste overgebleven checkpoint bedraagt vaak uren. Omar: "Het hek zou open moeten zijn van 06.00-06.30, 12.00-12.30 en van 16.00-17.00. Maar die openingstijden worden meestal niet gerespecteerd. Op Israëlische feestdagen gaat het hek helemaal dicht." Boeren kunnen daardoor niet al hun gewassen oogsten: het rijpe fruit valt rottend van de bomen. Aan de 'Israëlische' zijde van het hek zijn te weinig (Palestijnse) plukkers, aan de 'Palestijnse' zijde te weinig (Israëlische) kopers. Er gelden restricties voor het verlenen van een reisvergunning.

Bijlage B: Reader Geschiedenis

ning aan Palestijnen. Het is Israëliërs verboden rechtstreeks van het land te kopen. Het vrije verkeer van personen en goederen - een drijfveer voor een gezonde economie - is dankzij het hek drastisch ingeperkt.

Aan de 'Israëlische' zijde van het hek leven nu zestien gezinnen uit Jayyus in evenzoveel stenen gebouwtjes. Omar: "Soms zijn ze met vijf gezinsleden, soms met zeven, soms met zijn achten. Elke stenen schuur meet 20 vierkante meter en is betaald door de Noorse overheid. Het is eigenlijk een stal, maar omdat er mensen in wonen, noemen we het een schuur", zegt Omar lachend. "Volgens de vergunning mogen we helemaal niet in de schuren overnachten. Maar het leger knijpt een oogje dicht. Om onze hand niet te overspelen, blijven we een halve week op het land en een halve week in het dorpscentrum."

Toch is niet alleen het veiligheidshek de directe reden voor de problemen van de boeren in Jayyus. "Wanneer Palestijnen rubberen banden bij het hek verbranden of het hek openknippen, wordt het hele dorp collectief gestraft. Dan gaat het hek een hele dag op slot. Sinds de tweede intifadah in 2000 mogen we geen producten meer verkopen in steden als Nablus en Qalqilya. Daar kost een kilo aardappelen uit Israël nu 3 sheqel (?0,50), terwijl ik voor 7 sheqel (?1,20) 15 kilo aardappelen kan leveren."

Israël voerde de veiligheid van zijn natie op als reden om de afscheiding te bouwen. Palestijnen die aanslagen willen plegen, zouden de olijgaarden rond nederzettingen in het grensgebied als dekking kunnen gebruiken. Of Omar daar ooit iets in zijn achtertuin van gemerkt heeft, daar weigert hij direct antwoord op te geven. "Stél dat het waar is. Denkt u dat de muur echt genoeg is om ze tegen te houden?" Veel meer wil Abu Azzam, een soortement van eretitel die verwijst naar zijn jongste zoon Azzam, niet over de kwestie kwijt. "Ik ben een boer, geen politicus."

Omar schippert tussen hoop en vrees. "Als een Israëli een huis op ons land bouwt dan komt er uiteindelijk ook een nederzetting. Dan zijn we onze velden kwijt. De boeren van Jayyus zullen bedelaars worden. Op een ochtend in juli meldden zich enkele Hebreeuwssprekende mensen bij mijn schuur, met een eigendomsakte van mijn land. Ze zeiden dat ze wilden gaan bouwen, en dat ze het van de eigenaar gekocht hadden. Ik zei dat ik dat was en niet de Israëlische regering, en ik stuurde ze weer weg."

Af en toe krijgt de boer-activist steun uit het buitenland. "Gisteren (afgelopen donderdag, red.) kwamen twaalf EU-ambassadeurs naar mijn land kijken. Mijn land!", zegt hij opgetogen, en niet zonder trots. Wie wil komen plukken, is van harte welkom, al is het maar als morele steun. "Vorig jaar kwamen er ook Israëli's helpen. Dat is niet meer toegestaan. Ik heb nu een Frans koppel van in de vijftig, Jean-Jacques en Dominique. Ze doen hun best, maar ze hebben weinig ervaring. Maar dat ze helemaal uit Europa komen, geeft me een erg goed gevoel."

Bijlage C: Reader Godsdienst

Bron 1: Het Beloofde Land

(=<http://www.vecip.com/default.asp?titel=Beloofde%20Land&onderwerp=163>)

Bijbelse aanduiding voor het land Israël. De landclaim wordt gelegd door orthodoxe joden en christenen. De islamitische orthodoxie omarmt Abraham als aartsvader en de Bijbel als heilig boek, maar wijst de landbelofte af. Israëlcritici spreken liever van het 'beroofde' of 'geroofde' land.

Toezegging nog geldig?

Gezondheid, geluk of rijkdom claimen op basis van heilige geschriften – of die nu 2.500, 1.900 of 1.300 jaar oud zijn – zouden veel mensen direct herkennen als een *dwaasheid*. Voor land ligt dat blijkbaar anders. Niet alleen joden en christenen, maar ook moslims baseren zich op hun heilige geschriften als het om het *Beloofde Land* en dus de aan Abraham gedane *landbelofte* gaat.

Een van de belangrijkste twistpunten in het conflict van vandaag is het recht dat joden al dan niet hebben om terug te keren naar hun bijbelse vaderland. Met 'beloofd' wordt volgens de bijbels-joodse traditie bedoeld 'door God (= de Schepper, HaShem, JHWH; Jahweh, Jehova, de Heere) ongeveer 4.000 jaar geleden aan het volk Israël beloofd'. Ook voor veel christenen is de belofte heilig en actueel. Moslims zeggen de Bijbel in grote lijnen in hun geloof te hebben *geïncorporeerd*.

Des te opvallender is dat de hedendaagse islam het idee van de hand wijst en er – op basis van een eigen heilig boek, de Koran - een eigen religieuze landclaim voor in de plaats stelt. In de Koran is meer dan één aanwijzing te vinden die bevestigt dat de joden recht hebben op Palestina.

De *letterlijke term* is in de Bijbel niet te vinden. De *strekking* van de belofte is wél in veel bijbelteksten terug te vinden. De landbelofte is de basis van de religieuze component van het conflict. Op basis daarvan claimen zowel joodse als christelijke groeperingen het land dat nu Israël en/of de Palestijnse gebieden heet. Dat betekent dat deze groeperingen vooral ook de toekomstige staat Palestina – en vooral Judea en Samaria, nu de Westoever - tot het Beloofde Land rekenen, waarmee het conflict zal voortduren.

Onrechtmatig

Veel niet-religieuze commentatoren zien de claim als onrechtmatig. Een god die zich eerst een volk uitkiest en het vervolgens – met nogal wat moordzuchtig geweld - een eigen stuk land geeft is hun ogen onzin, uit de tijd, achterhaald, religieusromantische kletspraat of religieus bedrog.

Bijlage C: Reader Godsdienst

Een deel van hen erkent wel het recht van joden op het land, maar dan op basis van hun 'historisch' recht. Volgens hen hebben de joden er vele eeuwen langer gewoond dan de Arabieren. Ze zijn er in de eerste eeuw na Christus door de Romeinen ten onrechte uit verdreven. Vanuit de Arabische wereld wordt – vanzelfsprekend - intensief geprobeerd de joodse bewoning van het land te bagatelliseren of zelfs helemaal te ontkennen.

Megaland

Hoe groot was het beloofde land precies? De bijbelteksten zijn – zoals vaker - niet eensluidend: Genesis 15 en Exodus 3 en 23 bepalen de grenzen van een voor onze begrippen wel héél groot Israël. Het sluit heel Jordanië in en loopt door tot diep in het huidige Irak, tot aan de rivier de Eufraat.

Een deel van de orthodox-religieuze joden lijkt op basis van die teksten gelijk te hebben: het kan niet zo zijn dat God de hand heeft gehad in de uitroeping van de staat Israël in 1948. Het gebied van het Verdelingsplan is nog geen 15% van wat in de Bijbel beschreven staat en beloofd is. De toekomstige stichting van een Israëliisch-Palestijnse staat inclusief het voormalige Oost-Palestina (nu Jordanië), waarvan zo nu en dan sprake is, zou de bijbelse belofte dichterbij brengen. Het onderwerp brengt nogal wat toeschouwers op de gedachte dat Israël uit is op ongebreidelde expansie en liefst het halve Midden-Oosten zou willen bezetten. Dat sluit in hun ogen mooi aan bij de stokoude geruchten dat Joden uit zijn op Joodse wereldheerschappij.

Theocratisch uitgangspunt

Zionisten en (ultra-) orthodoxe joden in en buiten Israël vinden dat ze met de bijbelteksten in hun recht staan. Ze stellen Gods wetten en beloftes boven die van de moderne democratie. Ze zien de teksten als rechtvaardiging om joodse nederzettingen te stichten in wat door de Palestijnen als hún gebied wordt beschouwd. Opmerkelijk: een belangrijk deel van de orthodoxe joden, zoals Neturei Karta, vindt de stichting van nederzettingen wél gerechtvaardigd maar de stichting van de staat Israël niet.

Grenslijn onduidelijk

Als de verdeling van het land tussen Israël en Palestijnen ter sprake komt, wordt meestal uitgegaan van de grenzen die golden voor de Zesdaagse Oorlog van 1967, de zgn. *groene lijn*. Tijdens die oorlog veroverden de Israëli's de Gazastrook, de Westbank, Golan en Oost-Jeruzalem. De eerdere grenzen, namelijk die van het Verdelingsplan van de VN (1947), zijn veranderd door de Onafhankelijkheidsoorlog van 1948-1949. Na afloop van die oorlog bleek dat de Israëli's meer grond hadden veroverd dan in het verdelingsplan was bepaald.

Dubbele blokkade

Volgens sommigen zullen de Israëli's het hun in de bijbel beloofde land - en dan vooral de Westbank, of Judea - nooit aan de Palestijnen afstaan. Land dat God aan de joden gegeven heeft kan nooit weggegeven worden. In orthodoxe kringen (zowel joodse als christelijke) wordt betoogd dat God het land in de Bijbel zijn eigendom noemt, dat de joden het dus in bruikleen hebben en dat ze dus niet het recht hebben het aan anderen te geven. Volgens hen kan ook geen sprake zijn van 'teruggeven aan de Arabieren', omdat die nooit de rechtmatige eigenaars zijn geweest. In die visie zijn het de orthodoxen die een 'moderne' oplossing (land in ruil voor vrede: twee gescheiden staten met Gazastrook en Westbank voor de

Bijlage C: Reader Godsdienst

Palestijnen) tot politiek onhaalbare optie maken. Hun standpunt is slechts een van de vele blokkades voor het bereiken van vrede.

Het verschilt nauwelijks van een Arabisch/Palestijnse idee dat er veel op lijkt: de joden hebben geen recht op 'hun' land en ze moeten allemaal vertrekken. De landbelofte staat lijnrecht tegenover de Korangedachte die bij de grote meerderheid van de moslims leeft: land dat eenmaal in handen is geweest van de islam mag nooit meer in handen van de 'ongelovigen' komen.

Samenvatting

De joodse, christelijke en islamitische claims staan lijnrecht tegenover elkaar. Veel gelovigen trekken zich van de landbelofte niets aan. Ze blijven zich hardnekkig afvragen of Europese joden het morele recht hadden zich massaal in Arabisch Palestina te vestigen. Dat doen ze niet als het gaat om andere op dezelfde manier tot stand gekomen landen in grote delen van Europa, maar ook in heel Amerika.

De landbelofte heeft veel weg van een 'klap op tafel uit de hemel'. Vooral van de vele miljoenen aanhangers van de 'grote godsdiensten' zou je verwachten dat ze daarmee de discussie over het bestaansrecht van de staat Israël zouden sluiten. In de praktijk blijft het actueel, als niets anders dan een religieus twistpunt tussen joden, christenen en moslims. Voor het conflict van vandaag biedt het geen enkele oplossing. Een onpartijdige arbiter, die over de religieuze bron van het conflict een beslissing kan forceren, heeft zich nog niet gemeld.

Bron 2: Jihad

(=<http://www.vecip.com/default.asp?titel=Jihad&onderwerp=173>)

Ook: jihād, dzihad, dzijaad. <Arabisch, afgeleid van jahada: *streven, uiterste poging*. De Jihad wordt wel de zesde geloofszuil van de [islam](#) genoemd. Het is een algemene aanduiding voor de heilige of geloofsoorlog van [moslims](#). De term wordt gebruikt voor verschillende begrippen.

De Grote Jihad is volgens moslimsites de interne strijd die de mens hoort te voeren tegen het kwade, bijv. in zaken. Westerse commentatoren bagatelliseren het belang ervan. Ze menen dat de andere betekenis, namelijk de strijd tegen de ongelovigen, de kern van de zaak is.

De Kleine Jihad is de heilige oorlog tegen de ongelovigen. Oorspronkelijk ging het om een verdedigingsoorlog tegen indringers. Voor moslimfundamentalisten houdt Jihad tevens een heilige plicht in om het ware geloof, de [islam](#), desnoods met geweld te verspreiden. Het woord staat in de islamitische wereld ook voor de al dan niet gewelddadige strijd tegen afvalligen: [moslims](#) die het geloof de rug hebben toegekeerd. Verder kan worden bedoeld op begrippen als geestelijke worsteling, extra inzet, bijzondere inspanning, etc.

Bijlage C: Reader Godsdienst

Dat het woord alleen maar zou staan voor de islamitische heilige oorlog tegen het Westen lijkt dus onjuist. In de westerse wereld wordt het woord Jihad voornamelijk gebruikt om de strijd aan te duiden die islamitische (niet alleen Palestijnse) terroristische bewegingen voeren. Ook dat de strijd alleen tegen het Westen gericht zou zijn is een misverstand. Ook in het Oosten, in Azië, in China en in India, Indonesië en Maleisië, woedt deze vorm van Jihad. Geregeld verschijnen berichten in de pers over moslimfundamentalistische aanslagen in oosterse landen. Hetzelfde geldt voor de moslimwereld zelf. Ze zijn daar vaak gericht tegen seculiere (= ongelovige) regimes.

Westerse islamkenners hechten weinig betekenis aan de twee eerstgenoemde betekenissen van het begrip Jihad. Ze richten hun focus op de strijd tegen Israël en het Westen. Ook zijn er islamkenners die de stelling verdedigen dat eerst Israël aan de beurt is. Zodra dat overwonnen is zal de strijd zich meer op het Westen richten.

Het begrip Jihad is niet nieuw. Er was al sprake van in de Byzantijnse periode, tijdens de expansieoorlogen tegen onder meer de christenen (650-800). Ook de tegenkruistocht van Saladin (gericht tegen Renaud de Châtillon, 1182-1183) en de strijd van de Ottomaanse legers tegen het christendom zijn uitbarstingen van Jihad. Moslimlegers hebben bij herhaling in Europa huisgehouden en zijn uiteindelijk bij Wenen en in Zuid-Frankrijk (Karel Martel) tegengehouden.

Bron 3: Westbank

(=<http://www.vecip.com/default.asp?titel=Westbank&onderwerp=32>)

Bakermat

Het gebied komt geografisch bijna overeen met het gebied dat in de Bijbel wordt aangeduid als de *bergen van Israël*. Veel Israëli's en pro-Israëli'sche en christelijke nieuwsmedia blijven het (volgens pro-Palestijnse bronnen 'hardnekkig') aanduiden met hun historische namen: *Judea en Samaria*. Het woord Jood (Jew. Jude, Juif) is van het woord Judea afgeleid. Judea en Samaria worden beschouwd als het kerngebied van de meer dan drieduizend jaar aanwezige Joodse beschaving.

Andere naam

Het gebied wordt sinds de Zesdaagse oorlog (1967) systematisch aangeduid als de West-bank (*Eng.: bank = oever*). Sommige bronnen melden dat dat met opzet gebeurt: het zou een herhaling zijn van de opzet van de Romeinse bezetter om de Joodse geografische aanduidingen in het vergeetboek te krijgen.

Bijlage C: Reader Godsdienst

Bijbel

Een oudtestamentische profetie over dit gebied, te vinden in Ezechiël 35 en 36, wordt zowel door veel christenen als joden geciteerd en in de actualiteit van het conflict betrokken.

Ezechiël over de bergen van Israël

- 1 Mensenkind, profeteer tegen de bergen van [Israël](#), zeg: “Bergen van [Israël](#), luister naar de woorden van de HEER !
- 2 Dit zegt [God](#), de HEER: Vol leedvermaak heeft de vijand geroepen: ‘Die oeroude bergen zijn nu van ons!’”
- 3 Profeteer daarom het volgende: “Dit zegt [God](#), de HEER: Toen jullie verwoest waren, aasden de volken om je heen op jullie. Jullie gingen over de tong en er werd over jullie gekletst.
- 4 Luister daarom, bergen van [Israël](#), naar de woorden van [God](#), de HEER. Dit zegt [God](#), de HEER, tegen de bergen en tegen de heuvels, tegen de rivierbeddingen en tegen de dalen, tegen de verwoeste puinhopen en tegen de verlaten steden, tegen alles wat is buitgemaakt en bespot door de volken om je heen!
- 5 Dit zegt [God](#), de HEER: In het vuur van mijn hartstocht klaag ik Edom en al die andere volken aan. Hun hart was vol vreugde en hun ziel vol verachting toen ze mijn land in bezit namen en er de weidegronden buitmaakten.”
- 6 Daarom moet jij profeteren over het land van [Israël](#). Zeg tegen de bergen en tegen de heuvels, tegen de rivierbeddingen en tegen de dalen: “Dit zegt [God](#), de HEER: Ik spreek met hartstocht en woede! Jullie zijn vernederd door andere volken,
- 7 en daarom—zegt [God](#), de HEER —zweer ik dat de volken om je heen zelf vernederd zullen worden.
- 8 Maar, bergen van [Israël](#), jullie bomen zullen weer uitlopen en vrucht dragen voor mijn volk [Israël](#), want dat zal spoedig terugkeren.
- 9 Ik zal mij naar jullie toewenden, en jullie zullen weer worden bewerkt en ingezaaid.
- 10 Ik zal veel mensen op je laten wonen, heel het volk van [Israël](#), en de steden zullen weer worden bewoond, de puinhopen weer worden opgebouwd.
- 11 Er zullen veel mensen en dieren op je wonen, ze zullen talrijk en vruchtbaar zijn, en jullie zullen weer even dichtbevolkt zijn als in het verleden. Ik zal zorgen dat het jullie beter gaat dan vroeger, en jullie zullen beseffen dat ik de HEER ben.
- 12 Er zullen weer mensen over je paden gaan: mijn volk [Israël](#) zal jullie weer in bezit nemen, jullie worden voorgoed hun eigendom en jullie zullen hen nooit meer van hun kinderen beroven.
- 13 Dit zegt [God](#), de HEER: Er wordt van jullie gezegd dat je mensen verslindt, dat je de volken die op je leven van hun kinderen berooft.

In het gebied ligt een aantal steden die een rol spelen in bijbelverhalen. Sommige ervan zijn essentieel voor het conflict van vandaag. Voorbeelden: [Ai](#), Bethanië, Bethel, [Bethlehem](#), [Hebron](#), [Jenin](#), [Jeruzalem](#), Silo en [Sichem](#). Ook is er het hoofdkwartier van de [PLO](#) gevestigd, in het stadje [Ramalla](#) (of [Ramallah](#)). Er zijn rond de 200 [nederzettingen](#) op de Westoever en enkele tientallen door de Israëli's gebouwde buurtgemeenschappen in [Jeruzalem](#).

Bijlage C: Reader Godsdienst

Bron 4: Jom Kippoer

(<http://www.vecip.com/default.asp?titel=Jom%20Kippoer&onderwerp=237>)

Belangrijkste feestdag binnen het Jodendom. Op Jom Kippoer hopen de joden dat God hen vergeeft. Jom Kippoer heeft plaats op de tiende van de maand Tisjri binnen de joodse kalender. Dat betekent dat de dag volgens de Gregoriaanse kalender elk jaar op een andere datum valt.

Omdat joodse feestdagen gevierd worden van zonsopgang tot zonsopgang begint Jom Kippoer eigenlijk de avond ervoor en duurt tot en met de namiddag van de dag zelf. Het is de enige dag in het jaar dat de hogepriester de heiligste plaats in de tempel in Jeruzalem betreedt. Iedereen draagt wit op deze dag, de kleur die puurheid en onschuld symboliseert.

In de avond wordt met een dienst in de synagoge begonnen. De Kol Nidrei, een plechtige verklaring, wordt hierbij gezongen. Gezamenlijk worden de zonden opgezegd. Ook de volgende dag bestaat uit diensten, met korte pauzes. Gedurende de hele dag wordt gevast. Als de avond valt begint de laatste dienst. Na afloop wordt gegeten. Ook behelst de dag een moment voor dodenherdenking.

In de Tenach staat beschreven hoe een priester op deze dag een geit offerde. Het lot koos een geitje, dat symbool stond voor alle zonden van de mensen. Dat geitje werd naar de woestijn geleid en daar vrijgelaten. Hiervan komt de uitdrukking *zondebok*.

Op 6 oktober 1973 voeren Arabieren op Grote Verzoendag, als bewaking en alertheid minimaal zijn, een onverwachte aanval uit op Israël. Deze oorlog gaat de geschiedenis in als de Jom Kippoer-oorlog.

De officiële schrijfwijze volgens woordenboeken Nederlands is Jom Kippoer. Sommige commentatoren schrijven Jom Kipoer of Yom Kippoer.

Bijlage C: Reader Godsdienst

Bron 5: Korte artikelen uit 'Trouw'

Trouw, 10 september 2005

Met verbazing lees ik hoe de Protestantse Kerk Nederland zich steeds in bochten wringt als het gaat om Israël. Een theologische verbondenheid met het jodendom, de joodse gemeenschap (inclusief Israël) kan goed samengaan met een radicale afwijzing van de bezettingspolitiek van Israël. De bezetting van de Westbank gaat voorbij aan internationale verdragen en afspraken. Hoewel ik mij terdege bewust ben dat ook de Palestijnse gemeenschap zich niet aan deze verdragen houdt, vind ik dat de kerk niet mee moet gaan met nationalistische tendensen op grond van theologische uitgangspunten. Deze vorm van fundamentalisme past de kerk niet.

Trouw, 7 oktober 2002

Vrede als uitdaging

HOUTEN - De kerken hebben zich totnut toe in het Joods-Palestijnse conflict grotendeels afzijdig gehouden. Hun houding wordt volgens de Kamper hoogleraar dr.S.Schoon bepaald door verslagenheid en verlegenheid. Maar vrede is ook een religieuze uitdaging. „De God van Israël is ook God van de Palestijnen.”

Schoon zei dit zaterdag op een bijeenkomst in Houten van Nes Ammim, een internationaal christelijk dorp in Israël, waar vrijwilligers uit onder meer Nederland en Duitsland werken. Voor christenen betekent dapperheid leren omgaan met de actualiteit en geen afwachtende houding aannemen, zei Schoon, bijzonder hoogleraar in de verhouding jodendom-christendom.

Nes Ammim, gelegen tussen joodse kibboetsiem en Palestijnse dorpen, is volgens de doopsgezinde theoloog D. van der Sluis bij uitstek geschikt als plaats van ontmoeting en dialoog tussen joden en Palestijnen. Na de gruwel van de Shoa werd Nes Ammim gesticht om te bouwen aan een betere verstandhouding tussen joden en (westerse) christenen.

De ervaringen die daarmee zijn opgedaan, kunnen in het nieuwe project te nutte worden gemaakt.

Van der Sluis, werkzaam bij de stichting Come (Communication Middle East), wees erop dat joodse Israëliërs en Arabische Israëliërs elkaar steeds meer mijden. „Het idee van havrada, van scheiding, sinds kort de officiële politiek van Israël ten opzichte van de Palestijnen op de Westbank en in Gaza, zit nu ook in de hoofden van de mensen.”

Dit nieuwe probleem, versterkt door het extremisme van beide kanten, is een van de grootste vraagstukken van de staat Israël. Het kan volgens Van der Sluis het open en democratische karakter van de staat Israël fundamenteel aantasten en zelfs verwoesten.

Bijlage C: Reader Godsdienst

Trouw, 16 maart 1994

De theologie van de vreemdelingenhaat

JERUZALEM - Wat onderscheidt de volgelingen van de in 1990 vermoorde rabbijn Meir Kahane (verenigd in de uiterst rechtse groeperingen Kach en Kahane Chai, die na het bloedbad in Hebron buiten de wet zijn gesteld) in theologisch opzicht eigenlijk van de aanhangers van Goesj Emoeniem (Front van de gelovigen), de voorhoede van de nederzettingbewegingen in de Westbank en de Gazastrook?

De meeste volgelingen van beide bewegingen wonen in de bezette gebieden, zijn orthodoxe joden en hebben dezelfde kledingstijl. Beiden hebben dezelfde militante houding jegens Palestijnen en de huidige Israelische regering.

Professor Aviezer Ravitzky van de faculteit joodse filosofie aan de Hebreeuwse universiteit in Jeruzalem meent dat er een wezenlijk verschil bestaat tussen beide groeperingen. "Goesj Emoeniem vertegenwoordigt een eigen, specifieke benadering van het joodse denken, terwijl het 'Kahanisme' vooral een geestestoestand is van vreemdelingenhaat, zoals je die tegenwoordig ook vindt in bijvoorbeeld Nederland, Duitsland en Frankrijk." Hij gaat verder: "Om de filosofie van Goesj Emoeniem te begrijpen moet je thuis zijn in eeuwenoude joodse geschriften zoals de exegese van de Midrash en de mystiek van de Kabbalah. Om het Kahanisme te begrijpen hoef je enkel een paar versen van het oude testament te kennen, voornamelijk over het volk van Israel dat het land van de Kanaanieten krijgt."

Goesj Emoeniem ontstond door en tijdens de holocaust en de oprichting van de staat Israel. De oprichter, rabbijn Zvi Yehuda, interpreteerde deze gebeurtenissen als aankondigingen van de komst van de Messias. Alle joden zouden samen moeten komen in hun bijbelse thuisland om Zijn komst af te wachten.

De overwinning van Israel tijdens de zesdaagse oorlog, waarin het land historische delen uit het bijbelse land Israel (de bergen van Judea en Samaria) onder zijn macht kreeg, bevestigde dit nog eens. "Je kunt over deze theologische benadering van de geschiedenis en de terugkeer naar Zion twisten, wat ik doe, maar het is een authentieke joodse interpretatie. Dat kan niet gezegd worden van de doctrine van rabbijn Kahane."